

Samenvatting

Afgelopen jaren heeft de Minister van Veiligheid en Justitie meerdere malen zijn zorgen geuit over het brede scala aan vermogensdelicten dat door mobiele bendes wordt gepleegd en over de schade die dat bij burgers en bedrijven teweegbrengt. Het Nederlandse beleid richt zich, naast intensivering van de opsporing, nadrukkelijk op het *tegenhouden* van mobiel banditisme. Door vergaren van kennis over verschillende 'stappen' in het criminele bedrijfsproces van mobiele bendes, kan meer zicht worden verkregen op de wijze waarop mobiele bendes worden gefaciliteerd en van welke legale actoren en gelegenheden ze misbruik maken. Die kennis kan door de overheid worden gebruikt om het criminele bedrijfsproces te stoppen of te verstoren. De Minister van Veiligheid en Justitie heeft gevraagd om onderzoek door het WODC te laten doen ten behoeve van het tegenhouden van mobiele bendes. Het WODC-onderzoek is primair gericht op facilitering van mobiele bendes en is in twee delen uitgevoerd. Het eerste deel behelst een research synthese en is in 2014 uitgevoerd. In die synthese zijn bevindingen uit bestaande wetenschappelijke publicaties over facilitering van mobiel bendes samengevoegd. De bevindingen uit de synthese zijn samengevat aan de hand van drie theoretische dimensies, te weten legale beroepsgroepen, sociale relaties en ontmoetingsplekken. Het zijn dynamische dimensies die in verschillende fasen in het bedrijfsproces van mobiele bendes een ondersteunende rol blijken te spelen. Het tweede deel betreft een empirisch onderzoek naar de inhoud van vijftien strafrechtelijke opsporingsdossiers. In dit rapport worden de bevindingen daarvan gepresenteerd.

Doelstelling en vraagstelling

Doel van dit onderzoek is om actuele informatie te verzamelen over de facilitering van mobiele bendes, specifiek gericht op de Nederlandse situatie. In dit onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- Hoe zijn de mobiele bendes samengesteld en op welke delicten zijn zij gericht?
- Op welke wijze worden mobiele bendes in Nederland gefaciliteerd? Welke actoren en omstandigheden kunnen daarbij worden onderscheiden?
- Op welke wijze wordt tijdens of na een opsporingsonderzoek informatie uitgewisseld met opsporingspartners in andere regio's en andere landen?

Met het begrip facilitering doelen we op actoren en omstandigheden die – bewust of onbewust – mobiel banditisme mogelijk maken en gelegenheid bieden voor deze vorm van criminaliteit. Bij actoren gaat het zowel om personen als om bedrijven. Er wordt enerzijds gekeken naar actoren die doelbewust meewerken en hun diensten verlenen en anderzijds naar actoren die ongewild ondersteunende diensten verlenen zonder dat ze dat zelf goed weten. De focus zal bij de beantwoording van de vragen over facilitering gericht zijn op de verwevenheid tussen legaliteit en illegaliteit.

Onderzoeksopzet

Voor dit onderzoek is informatie bestudeerd uit vijftien strafrechtelijke opsporingsonderzoeken die in de afgelopen jaren in Nederland zijn uitgevoerd en inmiddels zijn afgesloten. In de dossiers van de opsporingsonderzoeken staan onder andere verslagen van telefoongesprekken die zijn afgetapt, verslagen van politieobservaties en verslagen van verhoren met verdachten en getuigen. Strafdossiers bevatten daardoor gedetailleerde informatie over de sociale leefwereld van de mobiele bendes

en de context waarbinnen zij opereren. Daarnaast zijn interviews gehouden met functionarissen van politie en justitie die nauw bij de opsporingsonderzoeken waren betrokken, met hen is gesproken over hun ervaringen, kennis en perceptie ten aanzien van de betreffende zaak. Ook hebben we met behulp van deze interviews achterhaald op welke wijze tijdens of na een opsporingsonderzoek informatie is uitgewisseld met opsporingspartners in andere regio's en andere landen.

Bij de selectie van strafzaken hebben we de volgende criteria gehanteerd:

- het opsporingsonderzoek is gestart in 2013 of later en inmiddels door de politie afgerond;
- het opsporingsonderzoek richt zich in hoofdzaak op vermogenscriminaliteit van mobiele bendes die (deels) in Nederland is gepleegd;
- het onderzoek richt zich op een samenwerkingsverband tussen twee of meer verdachten die meerdere vermogensdelicten hebben gepleegd (stelselmatig);
- de verdachten komen uit een ander land en wonen hier niet of op tijdelijke basis.

Bij de selectie van casussen hebben we daarnaast gelet op variatie in type criminaliteit en variatie in regio waarin de delicten zijn gepleegd.

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen. In de eerste plaats kunnen op grond van het onderzoeksmateriaal geen kwantitatieve uitspraken worden gedaan. Het rapport betreft een *kwantitatieve* beschrijving van sociale processen en van de wijze waarop faciliteerders een rol spelen in de bedrijfsvoering van mobiele bendes. In de tweede plaats is de informatie in opsporingsdossiers door de politie verzameld ten behoeve van strafrechtelijke opsporing en vervolging. Strafdossiers geven daardoor per definitie een incompleet beeld van het te bestuderen verschijnsel. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat de meest effectief opererende bendes geen object worden van opsporingsonderzoek omdat ze de politie te slim af zijn. In dat geval blijven ze voor ons ook buiten beeld. Niettemin geven de strafdossiers die *wel* zijn opgemaakt, ons de unieke mogelijkheid om de aard van mobiele bendes – zoals die in de afgelopen jaren in Nederland object waren van strafrechtelijk opsporingsonderzoek – in detail te bestuderen.

Bevindingen

In de vijftien opsporingsdossiers komen in totaal 100 verdachten voor: 79 mannen en 21 vrouwen. Ongeveer de helft van de verdachtengroepen bestaan alleen uit mannen, in de andere helft zijn ook vrouwen vertegenwoordigd. Zeven verdachtengroepen komen hoofdzakelijk uit Roemenië, twee groepen komen uit Litouwen, twee groepen uit Albanië, één groep komt uit Servië, één groep hoofdzakelijk uit Bulgarije en tot slot bestaat één groep uit Roemenen en Nederlanders.

In de bestudeerde casussen maken verdachten zich schuldig aan georganiseerde winkeldiefstal (vijf zaken), aan inbraken in woningen en bedrijven (vijf zaken), aan georganiseerde straatroof/zakkenrollerij (twee zaken), aan (pogingen tot) overvallen (twee zaken) en aan georganiseerde autodiefstal (één zaak). De verdachten zijn strafrechtelijk vervolgd voor diefstal, diefstal in vereniging gepleegd of diefstal met geweld (artt. 310, 311, 312 WvSr.), vaak in combinatie met opzetheling en heling (artt. 416, 417 WvSr.). In drie zaken zijn verdachten ook vervolgd wegens deelname aan een criminele organisatie (art. 140 WvSr.)

Het criminele bedrijfsproces van mobiele bendes

Op basis van het casusmateriaal uit de vijftien bestudeerde zaken worden in het rapport de verschillende stappen in het criminele bedrijfsproces van criminele bendes ontrafeld. We vatten de belangrijkste bevindingen hier samen.

Vorbereiding en uitvoering

Verdachten komen meestal met een personenauto of minibus naar Nederland. Daarnaast wordt soms met het openbaar vervoer (busmaatschappij) gereisd en in enkele gevallen ook met het vliegtuig. In de meeste zaken is het grootste deel van de verdachten een paar weken tot een paar maanden in Nederland. De meeste mobiele bendes verblijven tijdelijk op een recreatiepark of in een woning. De personen die de tijdelijke woonruimte verzorgen, zijn al langer in Nederland en zijn op de hoogte van de criminele activiteiten van de mobiele bende. In enkele casussen wordt overnacht in een hotel, pension of in een auto.

Een deel van de verdachten is tijdens het verblijf in Nederland tussentijds op en neer gereisd naar het herkomstland of naar andere Europese landen, bijvoorbeeld voor vakantie of familiebezoek. Verdachten zijn mobiel binnen Europa en binnen Nederland. Mobiele bendes zijn daarnaast beweeglijk als het gaat om de personele samenstelling van een groep. Van 'vaste' groepen kan nauwelijks gesproken worden, hooguit van tijdelijke samenwerkingsverbanden. Die snelle wisselingen maken de opsporing lastig, omdat verdachten snel uit beeld kunnen zijn. Wel zien we in veel casussen een persoon of een kleine 'kerngroep' van enkele personen die na wijzigingen telkens samenwerking zoeken met nieuwe mensen.

Bendeleden die teruggaan naar het herkomstland of door de politie worden opgepakt, worden door de hoofdverdachte of 'kern' van de groep vervangen door anderen, dat komt althans in een deel van de opsporingsdossiers naar voren. Het initiatief om toe te treden tot een mobiele bende ligt niet altijd bij bendeleden die hier al actief zijn, maar kan ook liggen bij mensen die overwegen om hier naartoe te komen om deel te nemen aan de criminele activiteiten. Ze bieden zichzelf aan en voeren oriënterende gesprekken met bendeleden in Nederland. Personen die zich bij bendes aansluiten of worden gerekruteerd, komen met name uit het thuisland van de betreffende bende – vaak ook uit hetzelfde dorp of dezelfde streek. Uit het casusmateriaal wordt aannemelijk dat de mobiele bendes onderdeel vormen van een internationaal crimineel circuit.

Verdachtengroepen gebruiken verschillende afschermingsmethoden om uit het zicht van de politie te blijven. In enkele zaken zien we verdachten die meerdere namen en identiteiten gebruiken. Daarnaast is de inzet van katvangers voor de koop of huur van auto's een veelgebruikte methode om uit het zicht van de politie te blijven. In verschillende zaken komen personen voor die veel auto's op hun naam hebben staan. Naast katvangers die auto's op hun naam hebben staan, zijn er ook woonadressen die telkens terugkomen in verschillende politiedossiers, het zijn adressen die door verdachten worden opgegeven als ze door de politie worden aangehouden.

Het zwijgen van bendeleden is een belangrijke afschermingsmethode als mensen door de politie zijn opgepakt. Binnen de groepen lijkt druk te worden uitgeoefend om niet met de politie te praten. In uiteenlopende verklaringen van verdachten komt naar boven dat er is bedreigd met represailles als er gepraat zou worden met de politie. Ook komt in verklaringen naar voren dat mensen bang zijn voor andere bendeleden. Opmerkelijk is, dat een deel van de verdachten uiteindelijk wel bereid is te praten met de politie, ondanks de dreigementen. In zes casussen leggen verdachten uiteindelijk verklaringen af over de werkwijze van de bende, de gepleegde delicten, de medeverdachten en de bedreigingen. De bestudeerde casussen laten verder zien dat het gebruik van extern geweld door mobiele bendes niet gangbaar

is, maar soms toch wordt toegepast. Dat is het geval in zaken waarbij zich iets onverwachts voordoet tijdens de uitvoering van criminaliteit.

De opsporingsdossiers bevatten weinig informatie over communicatie die verloopt via online communicatiekanalen zoals Whatsapp of Skype, want de opsporing kan de inhoud van dergelijke digitale communicatie niet of nauwelijks ontsleutelen. Daarentegen is in de dossiers ruim zicht op het gebruik van Facebook. Veel verdachten gebruiken Facebook voor communicatie met mensen in het herkomstland en voor onderlinge communicatie met bendeleden alhier. Ook wordt Facebook gebruikt om gestolen goederen te tonen aan potentiële kopers. Een deel van de verdachten heeft geen moeite gedaan om het eigen facebookaccount af te sluiten voor buitenstaanders, waardoor politieteam bendeleden kunnen volgen. Recherche teams maken bij de opsporing veelvuldig gebruik van Facebook; om mensen via foto's te herkennen, om relaties tussen mensen te onderzoeken en om te achterhalen waar mensen verblijven. Als mensen hun account niet afschermen en plaatsherkenning hebben ingesteld, kan ook worden bekeken op welke plekken ze verblijven en waar ze zijn geweest.

Verwerking van de buit

Mobiele bendes nemen de buit meestal mee naar de woning of het recreatiepark waar ze tijdelijk verblijven. Recreatieparken doen ook dienst als plek waar spullen worden doorverkocht; helers bezoeken de parken om zaken te doen. De helers die in zicht zijn in de opsporingsdossiers, zijn voornamelijk marktkraamhouders die op een legale markt hun spullen verkopen. Bij aanhoudingen en doorzoekingen blijken de marktlui verschillende opslagplaatsen te hebben. Naast de eigen woning en de stand op de markt, worden gestolen goederen opgeslagen in door hen gehuurde opslagboxen. Verder worden ook in de bestelbusjes van de marktkraamhouders gestolen spullen aangetroffen. In één casus fungeert een autogarage en loods als opslagplaats voor gestolen auto's en onderdelen van auto's. In die casus worden gestolen auto's uit andere landen naar Nederland gebracht en hier bij een autobedrijf bewerkt en uit elkaar gehaald.

Gestolen spullen worden zowel voor eigen gebruik aangewend als voor de verkoop. Een deel van het gestolen goed wordt naar familie in het herkomstland gestuurd. Verdachten dragen zodoende bij aan het levensonderhoud van hun familie in het herkomstland. Gestolen spullen worden niettemin meestal doorverkocht. Bij georganiseerde winkeldiefstal zien we een sterke gerichtheid op bepaalde producten; bendes zijn gericht op cosmeticaproducten, op kledingmerken of op gereedschap en er wordt geanticipeerd op een afzetmarkt en op een of meerdere helers. Die gerichtheid geldt ook voor de bestudeerde verdachtengroepen van autodiefstal (luke auto's) en straatroof (mobiele telefoons, sieraden). Bij verdachtengroepen die zich bezighouden met georganiseerde winkeldiefstal, worden vraag en aanbod van gestolen waar intensief op elkaar afgestemd. Dat geldt zowel voor spullen die hier worden verkocht als voor spullen die naar het herkomstland gaan. Helers geven bestellingen door en onderhouden contact met dievenbendes omtrent producten waar vraag naar is. Bij mobiele bendes die zich bezighouden met inbraken, lijkt er minder te worden gewerkt op grond van bestellingen en lijkt de afzetmarkt minder goed georganiseerd.

In enkele casussen komen nog andere actoren in beeld als het gaat om bestemming van de buit, namelijk telecomwinkels in een casus waarin straatroof centraal staat en autosloperijen in een casus die handelt over autodiefstal.

Transport naar het herkomstland vindt op verschillende manieren plaats. Verdachten nemen zelf spullen mee met de auto als ze (tijdelijk) teruggaan naar huis. Daarnaast komen met name postbedrijven in beeld, die pakketten met gestolen goederen naar het buitenland versturen. Een deel van de verdachtengroepen verstuurt

regelmatig pakketten naar het herkomstland. Voor transport naar Roemenië wordt van een pakketdienst gebruikgemaakt, die in verschillende opsporingsonderzoeken opvalt door de intensieve contacten met de verdachtengroepen. In de zaken komt ook naar voren dat chauffeurs van het pakkettenbedrijf op campings en recreatieparken komen om pakketjes op te halen.

Facilitering

Beroepsgroepen

Als legale beroepsgroep komt vooral de marktkraamsector aan het licht. Marktkraamhouders die in de bestudeerde dossiers naar voren komen, spelen een sleutelrol bij de heling van gestolen goederen uit winkels. Ze onderhouden intensief contact met bendeleden over vraag en aanbod van producten en zorgen voor continuïteit van georganiseerde winkeldiefstal. Terwijl verdachtengroepen hier kort verblijven en snel rouleren, zorgen marktkraamhouders er door hun tussenkomst voor dat er een constant aanbod is van gestolen producten. Het zijn lokale ingebedde personen, Nederlands ingezetenen, die een schakel vormen tussen mobiele bendes uit het buitenland en lokale markten. Ze zorgen voor verwevenheid tussen bovenwereld en onderwereld en regelen voortdurende toegang tot lokale legale markten en daarnaast zorgen ze soms ook voor tijdelijke huisvesting van bendeleden.

Daarnaast komen nog andere beroepsbranches in beeld, zij het minder prominent. Het gaat om opslagbedrijven, telefoonwinkels, makelaars en autoverhuurbedrijven. Auto's worden ook aan katvangers verhuurd, op namen van personen die niet aan het loket van de verhuurder verschijnen. Autosloperijen spelen een rol door onderdelen van gestolen auto's op te kopen. De autobranche komt expliciet in beeld als sprake is van diefstal van auto's; als opslagplaats voor gestolen auto's, als bewerker van auto's en als verkoper van gestolen auto's.

Sociale relaties

In de bestudeerde casussen zijn geen relaties zichtbaar met arbeidsmigranten uit het herkomstland van verdachten. Er blijkt geen sprake te zijn van etnische gemeenschappen die in Nederland als springplank fungeren en een faciliterende rol spelen voor mobiele bendes. Wel hebben de meeste mobiele bendes relaties met een of enkele personen die hier al langer wonen en lokaal zijn ingebed. Deze lokaal ingebedde personen zijn in Nederland al langer actief in de criminaliteit en helpen de verdachten actief, bijvoorbeeld bij het verkrijgen van huisvesting of vervoermiddelen. Op die wijze vormen ze een verbinding tussen mobiele bendes en de Nederlandse samenleving. Vaak betreft het mensen uit het herkomstland van bendeleden, maar niet altijd.

Daarnaast onderhouden mobiele bendes sociale relaties met mensen uit het herkomstland die elders in Europa verblijven en crimineel actief zijn. De casussen laten zien dat bendeleden onderdeel vormen van een internationaal crimineel circuit waarbij men informatie uitwisselt over lokale markten, lokale contactpersonen en mogelijkheden voor nieuwe samenwerking. Werving van nieuwe bendeleden vindt niet zozeer hier plaats maar vooral internationaal en in het herkomstland. Ook bij heling spelen internationale sociale contacten van bendeleden en bindingen met het herkomstland een rol.

Ontmoetingsplekken

Als ontmoetingsplek voor mobiele bendes komen vooral recreatieparken naar voren. Het zijn semipublieke legale plekken waar landgenoten samenkomen, nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan, spullen worden opgeslagen, helers langskomen om zaken te doen en waar internationale postbedrijven een tussenstop maken om

pakketten op te halen. Recreatieparken vormen een vaste structuur voor talrijke stappen die mobiele bendes moeten nemen, ze bieden een gelegenheid voor verschillende fasen van het criminele bedrijfsproces. Als bendes of individuele bendeleden na korte tijd weer verder trekken, blijven de recreatieparken een constante factor voor nieuwe groepen en voor de lokaal opererende helers. Ook hier kan gesproken worden van lokaal ingebedde actoren die als schakel fungeren tussen legaliteit en illegaliteit.

Daarnaast vormen sociale media een virtuele ontmoetingsplaats voor bendeleden. In de opsporingsdossiers is met name zicht op de sociale netwerksite Facebook. Via Facebook vindt de (internationale) communicatie tussen bendeleden plaats, de site wordt onder meer gebruikt om elkaar op de hoogte te houden van verblijfsplaatsen, criminele activiteiten en reisplannen. Ook voor het tonen van gestolen spullen en voor vraag en aanbod wordt Facebook gebruikt.

Daarnaast komen nog andere ontmoetingsplekken in beeld, maar minder prominent: in enkele casussen zien we woningen die dienst doen als 'doorgangshuis' en in enkele strafdossiers is zicht op hotels en pensions waar bendeleden verblijven en leden elkaar ontmoeten. Tot slot is in één casus de openbare bibliotheek van een grote stad de vaste ontmoetingsplek voor bendeleden.

Facilitering en de opsporing

De hiervoor genoemde faciliterende actoren zijn in formele zin vaak 'legale' actoren die meewerken aan mobiel banditisme. Ze leveren ondersteunende diensten en de vraag is of er bewust door hen wordt meegewerkt of dat ze een ondersteunende rol vervullen zonder daar zelf van op de hoogte te zijn. Op grond van het casusmateriaal wordt in dit rapport een driedeling gemaakt in de wijze waarop door de opsporing is omgegaan met deze vraag. In de eerste plaats zijn sommige beroepsbeoefenaren door de opsporing expliciet als verdachte in een opsporingsonderzoek meegenomen, als wordt vermoed dat zij onderdeel uitmaken van de verdachtengroep en er informatie voorhanden is waaruit blijkt dat zij actief deelnemen. Dat is bijvoorbeeld het geval bij personen uit de markthandel en de autobranche.

In de tweede plaats heeft de politie in sommige gevallen het vermoeden dat betrokken bedrijven of personen weet hebben van de criminele activiteiten, maar worden deze actoren toch niet als verdachten gekenschetst omwille van afbakening van het onderzoek. Dat is bijvoorbeeld het geval bij bepaalde hotels en pensions, bij medewerkers van telecomwinkels en autosloperijen. Een probleem dat in deze context door veel opsporingsfunctionarissen wordt genoemd, is dat het moeilijk is om over een faciliteerder voldoende strafrechtelijk bewijs te verzamelen. Bij de overweging om al dan niet opsporingsonderzoek te starten naar een faciliteerder, speelt op de achtergrond de vraag of wel bewezen kan worden dat het bedrijf of de persoon kennis had van de criminele activiteiten. Die twijfel wordt vaak als reden genoemd om faciliteerders niet in het opsporingsonderzoek op te nemen. Men kiest dan voor afbakening en beheersbaarheid van het opsporingsonderzoek, ook met het oog op beschikbare capaciteit.

In de derde plaats zijn er legale actoren waarvan de opsporing vermoedt dat zij niet bewust aan de criminele praktijken meewerken en hier geen weet van hebben. Dat is bijvoorbeeld het geval bij verhuurders van huisjes op recreatieparken. Parkeerge-naren worden door politie en justitie niet gezien als verdachten maar eerder als partners om mee samen te werken.

Informatie-uitwisseling tussen regio's en landen

Mobiele bendes verplaatsen zich snel, zowel binnen Nederland als binnen Europa. Daarnaast wisselen groepen snel van samenstelling. Die snelle verplaatsingen en wisselingen maken de opsporing lastig, omdat verdachten snel uit beeld kunnen zijn. Informatie-uitwisseling tussen regio's en landen is daarom essentieel en het ontbreken daarvan biedt een gelegenheid voor mobiele bendeleden om buiten het

vizier van de opsporing te blijven of om elke keer weer als 'first offender' bestempeld te worden. In dit rapport komt naar voren dat informatie over verdachten niet automatisch wordt gedeeld tussen regio's, waardoor de stelselmatige en bedrijfsmatige werkwijze van verdachten vaak niet in kaart kan worden gebracht. Bij snelle afdoeningen van zaken doorgaans geen tijd om te informeren naar zaken uit andere regio's en om de werkwijze van verdachten in beeld te brengen. Daarnaast is het niet gebruikelijk om informatie uit het eigen opsporingsonderzoek te delen met andere regio's.

Ook het delen van informatie met andere landen gebeurt niet automatisch en van actieve samenwerking met andere landen is in een groot deel van de bestudeerde casussen geen sprake. Als wel actief informatie wordt gedeeld tussen landen, gebeurt dat via uiteenlopende kanalen, afhankelijk van de voorkeur van de betreffende opsporingsteams. Dat leidt ertoe dat informatie over verdachten en verdachtengroepen versnipperd in Europa aanwezig is en niet op één plek bijeenkomt. Informatiestromen lopen niet standaard via Europol, terwijl dat inmiddels wel het voorkeurskanaal is voor Europese informatie-uitwisseling. De praktijk laat zien dat elk opsporingsdienst en elke rechercheur zijn eigen manier kiest om in Europees verband informatie te delen. Soms verloopt die uitwisseling via Europol, vaak niet.

De rol van gemeenten en private partijen

In dit rapport komt naar boven dat mobiele bendes bij hun criminele bedrijfsproces ondersteund worden door lokaal ingebedde actoren die een legale positie in de 'bovenwereld' innemen. Vanuit het gedachtengoed van de situationele criminaliteitspreventie is het vervolgens de vraag of het lokale bestuur en private partijen ook een bijdrage hebben kunnen leveren aan de bestrijding van mobiele bendes. Het idee is immers dat de vergaarde kennis omtrent facilitering ertoe leidt dat iets wordt gedaan aan de gelegenheidsstructuur die de misdaad mogelijk maakt. In het geval van de marktkraamhouders hebben politie en justitie inderdaad met bestuurlijke en private betrokkenen informatie uitgewisseld over de illegale praktijken. Die informatie uit opsporingsonderzoeken kan aanknopingspunten bieden voor preventieve maatregelen. Want door de inzet van bestuurlijke middelen – bijvoorbeeld de sluiting van bepaalde marktdelen, het intrekken van vergunningen, het geven van waarschuwingen of het versterken van controle en toezicht – zou de gemeente preventief op kunnen treden. Maar het lokale bestuur lijkt vooralsnog geen bestuurlijke actie te hebben ondernomen en betrokken politie- en justitiefunctionarissen verbazen zich over het uitblijven van bestuurlijke maatregelen. Ook de marktdirectie zelf onderneemt volgens opsporingsfunctionarissen weinig tegen individuele marktkraamhouders om de illegale praktijken een halt toe te roepen. Zolang de gelegenheidsstructuur van de markt ongewijzigd blijft en informatie uit de recente strafzaken geen beweging in gang zet bij bestuurlijke en private partijen, zullen de criminele praktijken van mobiele bendes gecontinueerd kunnen worden.

Recreatieparken fungeren ook als schakel tussen legale en illegale activiteiten. Door politie en justitie is geen informatie over de betreffende parken doorgegeven aan gemeenten. Dat is vanuit het oogpunt van de integrale samenwerking opmerkelijk, omdat gemeenten wellicht middelen in handen hebben om meer grip te krijgen op de illegale praktijken op de parken. Zo kan het bewustzijn van parkeigenaren worden vergoed door middel van voorlichting, en kunnen zij worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld ten aanzien van toezicht en controle bij het inchecken van gasten. De vraag in deze context is in hoeverre parkeigenaren kunnen bijdragen aan het wegnemen van de verwevenheid tussen legale en illegale praktijken. Meer in het algemeen zou gekeken kunnen worden welke mogelijkheden er voor bestuurlijke en private partijen zijn om in preventieve zin verder te gaan met informatie uit de opsporingsdossiers. Zolang de parken en markten een vaste gelegenheidsstructuur vormen voor mobiele bendes, zullen aangehouden of vertrekkende bendeleden gemakkelijk vervangen kunnen worden door anderen.